

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2024. február 29.*

„Előzetes döntéshozatal – Utazási csomagok és utazási szolgáltatásösszetesek – (EU) 2015/2302 irányelv – A 12. cikk (2) bekezdése – Az utazási csomagra vonatkozó szerződés díjmentes felmondásához való, utazót megillető jog – Elháríthatatlan és rendkívüli körülmények – A Covid19 terjedése – Az utazások kerülésére vonatkozó hivatalos ajánlás hiánya – Az érintett utazó egyéni helyzetével kapcsolatos személyes körülmények figyelembevétele – Az utazási csomag teljesítését vagy az utasoknak a célállomásra való szállítását lényegesen befolyásoló következmények – Az érintett utazási csomagra vonatkozó szerződés megkötésének időpontjában fennálló vagy előre látható körülmények – Az indulás vagy az érkezés helyén, valamint egyéb helyeken bekövetkező következmények figyelembevételének lehetősége”

A C-299/22. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litvánia legfelsőbb bírósága) a Bírósághoz 2022. május 4-én érkezett, 2022. május 4-i határozatával terjesztett elő az

M. D.

és

a „**Tez Tour**” UAB

között,

a „**Fridmis**” AB

részvételével folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: A. Prechal tanácselnök (előadó), F. Biltgen, N. Wahl, J. Passer és M. L. Arastey Sahún bírák,

főtanácsnok: L. Medina,

hivatalvezető: K. Hötzl tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2023. június 7-i tárgyalásra,

* Az eljárás nyelve: litván.

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- M. D. képviselőjében R. Mikulskas advokatas,
- a „Tez Tour” UAB képviselőjében E. Rusinas advokatas,
- a litván kormány képviselőjében K. Dieninis és V. Vasiliauskienė, meghatalmazotti minőségben,
- a cseh kormány képviselőjében S. Šindelková, M. Smolek és J. Vlácil, meghatalmazotti minőségben,
- a görög kormány képviselőjében K. Boskovits, A. Dimitrakopoulou, K. Georgiadis, C. Kokkosi és E. Tsaousi, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében J. Jokubauskaitė, B.-R. Killmann és I. Rubene, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2023. szeptember 21-i tárgyaláson történt meghallgatását követően, meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az utazási csomagokról és az utazási szolgáltatásügyüttesekről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, továbbá a 90/314/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2015. november 25-i (EU) 2015/2302 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2015. L 326., 1. o.) 12. cikke (2) bekezdésének az értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet az M. D. és a „Tez Tour” UAB között folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő, amelynek tárgya, hogy megilleti-e M. D.-t a Covid19 terjedésével kapcsolatos egészségügyi kockázat miatt a „Tez Tour” UAB-val kötött utazási csomagra vonatkozó szerződés díjmentes felmondásához való jog, amelyre M. D. hivatkozik.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 2015/2302 irányelv (5), (7), (25) és (29)–(31) preambulumbekzdésének szövege a következő:
„(5) [...] Ezen a területen a valódi fogyasztói belső piac megteremtése érdekében össze kell hangolni az utazási csomagokra és az utazási szolgáltatásügyüttesekre vonatkozó szerződésekből fakadó jogokat és kötelezettségeket, helyes egyensúlyt alakítva ki a magas szintű fogyasztóvédelem, valamint a vállalkozások versenyképessége között.

[...]

(7) Az utazási csomagokat vagy utazási szolgáltatásegütteseket vásárló utazók többsége az uniós fogyasztói jog értelmében vett fogyasztó. [...]

[...]

(25) Az utazónak az utazási csomag megvásárlását megelőzően meg kell kapnia valamennyi szükséges információt, akár távközlési eszközök révén, akár irodában vagy más forgalmazási módon kerül sor az értékesítésre. Ezen tájékoztatás során a kereskedőnek figyelmet kell fordítania az életkoruk vagy testi fogyatékoságuk miatt különösen kiszolgáltatott utazók azon sajátos igényeire, amelyeket a kereskedő ésszerűen előre láthat.

[...]

(29) Figyelembe véve az utazási csomagokra vonatkozó szerződések sajátosságait, rögzíteni kell a szerződő felek jogait és kötelezettségeit az utazási csomag megkezdése előtti és utáni időszakra vonatkozóan, különösen az utazási csomag nem megfelelő teljesítése vagy egyes körülmények változása esetére.

(30) Mivel az utazási csomagokat gyakran hosszú idővel a teljesítésük előtt vásárolják meg, előre nem látható események következhetnek be. Ezért az utazóknak bizonyos feltételekkel jogosultnak kell lenniük arra, hogy az utazási csomagra vonatkozó szerződést átruházzák egy másik utazóra. Ilyen helyzetekben az utazásszervezőnek képesnek kell lennie kiadásainak megtérítésére, például amennyiben egy alvállalkozó díjat számít fel az utazó nevének megváltoztatásáért vagy a közlekedési jegy törléséért és egy új jegy kiadásáért.

(31) Szükséges, hogy az utazók – a várható költségmegtakarítások, valamint az utazási szolgáltatások más módon való hasznosításából származó bevétel figyelembevételével megállapított, megfelelő és indokolt mértékű lemondási díj megfizetése ellenében – az utazási csomag megkezdése előtt bármikor felmondhassák az utazási csomagra vonatkozó szerződést. Biztosítani kell továbbá számukra a jogot arra, hogy díjmentesen felmondhassák az utazási csomagra vonatkozó szerződést, amennyiben elháríthatatlan és rendkívüli körülmények lényegesen befolyásolják az utazási csomag teljesítését. Ez kiterjedhet például a háborúra és más olyan súlyos biztonsági problémára, mint a terrorizmus, valamint az emberi egészséget veszélyeztető jelentős kockázatokra, például az úti cél helyén terjedő súlyos betegségekre, továbbá a természeti katasztrófákra, például az árvizekre vagy a földrengésekre, illetve az olyan időjárási körülményekre, amelyek következtében lehetetlen az utazási csomagra vonatkozó szerződésben meghatározott módon biztonságosan elutazni a célállomásra.”

4 Ezen irányelv „Tárgy” című 1. cikke alapján:

„Ezen irányelv célja, hogy hozzájáruljon a belső piac megfelelő működéséhez és a fogyasztók lehető legegységesebb, magas szintű védelmének megvalósulásához azáltal, hogy az utazók és kereskedők közötti, utazási csomagokra és utazási szolgáltatásegüttesekre vonatkozó szerződések tekintetében közelíti a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek bizonyos vonatkozásait.”

5 Az említett irányelv „Fogalommeghatározások” című 3. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Ezen irányelv alkalmazásában:

[...]

12. »elháríthatatlan és rendkívüli körülmények«: az ilyen körülményekre hivatkozó fél által nem befolyásolható olyan helyzet, és amelynek következményeit valamennyi ésszerű intézkedés megtétele esetén sem lehetett volna elhárítani;

13. »nem szerződésszerű teljesítés«: az utazási csomagot alkotó utazási szolgáltatások teljesítésének elmulasztása vagy hibás teljesítése;

[...]

6 Ugyanezen irányelvnek „A szerződéskötést megelőző tájékoztatás” című 5. cikke kimondja:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy azt megelőzően, hogy az utazót az utazási csomagra vonatkozó szerződés vagy az arra vonatkozó ajánlat kötné, az utazásszervező [...] általános tájékoztatást nyújt az utazónak [...] – amennyiben ezek relevánsak az adott utazási csomag esetében – a következőkről:

a) az utazási szolgáltatások lényeges jellemzői:

[...]

ii. szállítóeszközök, azok jellemzői és kategóriái, az indulás és az érkezés helye, napja és ideje, közbelső megállók időtartama és helye, valamint a közlekedési csatlakozások.

[...]

viii. annak megadása, hogy az utazás vagy üdülés általában véve megfelel-e csökkent mozgásképességű személyek számára, illetve az utazó kérésére pontos információk arról, hogy az ő szükségleteit figyelembe véve megfelel-e számára az utazás vagy üdülés;

[...]

7 A 2015/2302 irányelv „Az utazási csomagra vonatkozó szerződés felmondása és elállási jog az utazási csomag megkezdése előtt” című 12. cikkének (1)–(3) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy az utazó az utazási csomag megkezdése előtt bármikor felmondhassa az utazási csomagra vonatkozó szerződést. Amennyiben az utazó e bekezdés szerint felmondja az utazási csomagra vonatkozó szerződést, kötelezhető arra, hogy megfelelő mértékű és indokolt lemondási díjat fizessen az utazásszervezőnek. Az utazási csomagra vonatkozó szerződés ésszerű, egységes lemondási díjakat határozhat meg a szerződés felmondásának az utazási csomag megkezdése előtti időpontját és az utazási szolgáltatások más módon való felhasználásából származó várható költségmegtakarítást és bevételt alapul véve. Egységes lemondási díjak hiányában a lemondási díj összege az utazási csomag árának és az utazási szolgáltatások más módon való felhasználásából eredő költségmegtakarításnak és bevételnek a különbözete. Az utazó kérésére az utazásszervezőnek meg kell indokolnia a lemondási díj összegét.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltak ellenére az utazási csomag megkezdését megelőzően az utazó lemondási díj fizetése nélkül jogosult felmondani az utazási csomagra vonatkozó szerződést, ha a célállomás helyén vagy annak közvetlen közelében olyan elháríthatatlan és rendkívüli körülmények merülnek fel, amelyek az utazási csomag teljesítését jelentős mértékben befolyásolják, vagy lényegesen befolyásolják az utasoknak a célállomásra való szállítását. Az e

bekezdés szerinti, az utazási csomagra vonatkozó szerződés felmondása esetén az utazó a csomag fejében befizetett teljes összeg visszafizetésére jogosult, de további kártérítésre nem.

(3) Az utazásszervező felmondhatja az utazási csomagra vonatkozó szerződést és visszafizetheti az utazónak az általa az utazási csomag fejében befizetett teljes összeget, anélkül, hogy további kártérítést kellene fizetnie, amennyiben:

[...]

b) az utazásszervezőt elháríthatatlan és rendkívüli körülmények gátolják a szerződés teljesítésében, és indokolatlan késedelem nélkül, az utazási csomag megkezdése előtt értesíti az utazót a szerződés felmondásáról.”

8 Ezen irányelvnek a „Felelősség az utazási csomag teljesítéséért” című 13. cikkének (3) és (6) bekezdése a következőket mondja ki:

„(3) Abban az esetben, ha bármely utazási szolgáltatás teljesítése nem felel meg az utazási csomagra vonatkozó szerződésnek, az utazásszervező köteles orvosolni a nem szerződészerű teljesítést, kivéve, ha:

a) az lehetetlen; vagy

b) aránytalan költségekkel jár a nem szerződészerű teljesítés mértékének és az érintett utazási szolgáltatások értékének figyelembevételével.

Amennyiben az utazásszervező az ezen bekezdés első albekezdése a) vagy b) pontjában megjelölt ok miatt nem orvosolja a nem szerződészerű teljesítést, a 14. cikk alkalmazandó.

[...]

(6) Amennyiben a nem szerződészerű teljesítés lényegesen befolyásolja az utazási csomag teljesítését, és az utazásszervező azt nem orvosolja az utazó által megszabott ésszerű határidőn belül, akkor az utazó lemondási díj megfizetése nélkül felmondhatja az utazási csomagra vonatkozó szerződést, és adott esetben a 14. cikknek megfelelően árengedményt és/vagy kártérítést kérhet.

[...]”

9 Az említett irányelv „Árengedmény és kártérítés” című 14. cikkének (2) és (3) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(2) Az utazó megfelelő kártérítésre jogosult az utazásszervezőtől minden olyan kárért, amely az utazót a szolgáltatások nem szerződészerű teljesítése miatt éri. A kártérítést indokolatlan késedelem nélkül meg kell fizetni.

(3) Az utazó nem jogosult kártérítésre, ha az utazásszervező bizonyítja, hogy a nem szerződészerű teljesítés:

[...]

c) elháríthatatlan és rendkívüli körülmények miatt következett be.”

A litván jog

- 10 A Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Litvánia polgári törvénykönyve) alapügyben alkalmazandó változata (a továbbiakban: polgári törvénykönyv) „*Vis maior*” című 6.212. cikkének (1) bekezdése kimondja:

„Mentesül a fél a szerződés teljesítésének elmaradásáért fennálló felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában észszerűen előre nem látható körülmény okozta, és e körülmények felmerülése nem volt elkerülhető, illetve következményei nem voltak elháríthatók.”

- 11 A polgári törvénykönyv „Az utazót megillető felmondási és elállási jog utazási csomagra vonatkozó szerződés esetén” című 6.750. cikkének (4) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Az utazó az e cikk 2. bekezdése szerinti díjfizetési kötelezettség nélkül felmondhatja a szervezett utazásra vonatkozó szerződést a következő esetekben:

[...]

- 3) ha a szervezett utazás célállomásán vagy annak közvetlen közelében olyan *vis maior* körülmények merülnek fel, amelyek miatt a szervezett utazás teljesítése vagy az utazók célállomásra való szállítása lehetetlenné válhat. Ebben az esetben az utazó a szervezett utazásért fizetett teljes összeg megtérítését követelheti, azonban további kártérítésre nem jogosult.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 12 2020. február 10-én M. D. utazási csomagra vonatkozó szerződést kötött a Tez Tour utazásszervezővel, amelyben utóbbi vállalta, hogy M. D. és családtagjai számára egy 2020. március 1-jétől 2020. március 8-ig tartó üdülési célú utazást szervez az Egyesült Arab Emírségekbe úgy, hogy az érintett utazási csomag többek között a Vilniusból (Litvánia) Dubaiba (Egyesült Arab Emírségek) repülővel történő oda- és visszautazást, valamint egy hétéjszakás szállodai tartózkodást tartalmazott. Ezen utazási csomagra vonatkozó szerződés alapján M. D. 4834 euró összeget fizetett a Tez Tournak.
- 13 2020. február 27-én M. D. tájékoztatta a Tez Tourt, hogy fel kívánja mondani az említett utazási csomagra vonatkozó szerződést, és kérte, hogy a kifizetett díj összegét egy másik utazásra használhassa fel egy későbbi időpontban, amikor a Covid19 terjedésével összefüggő egészségügyi kockázat már csökkent.
- 14 A Tez Tour megtagadta M. D. kérelmének teljesítését.
- 15 Ennek következtében M. D. a hatáskörrel rendelkező bíróságokhoz fordult, lényegében arra hivatkozva, hogy a Tez Tour részére megfizetett teljes összeg visszafizetésére jogosult, mivel az alapügyben szóban forgó utazási csomagra vonatkozó szerződést olyan, a szervezett utazás célállomásán vagy annak közvetlen közelében felmerült elháríthatatlan és rendkívüli

körülmények miatt mondta fel, amelyek alkalmasak voltak arra, hogy lehetetlenné tegyék ezen utazás biztonságos teljesítését vagy az utasok célállomásra történő biztonságos szállítását, különösen úgy, hogy ne legyenek kényelmetlenségnek vagy egészségügyi kockázatoknak kitéve.

- 16 M. D. előadta, hogy a Covid19 terjedésére vonatkozóan 2020 februárjában a hatáskörrel rendelkező hatóságok által közölt és a sajtóban is megjelent információk alapján jogosan merülhettek fel kétségek azzal kapcsolatban, hogy az említett utazás biztonságosan lebonyolítható, vagy hogy az egyáltalán lehetséges. Így a Covid19-fertőzések számának világszerte tapasztalt növekedése, a légi járatokat érintő korlátozások, az utazóknak szóló, zsúfolt helyek látogatásától való tartózkodásra és a külföldi utazások kerülésére vonatkozó hivatalos ajánlások, valamint a Covid19 terjedésének megfékezésére irányuló egyéb intézkedések elfogadása azt bizonyítja, hogy világszintű veszélyhelyzet állt fenn.
- 17 A Tez Tour vitatta M. D. kereseti kérelmeinek megalapozottságát, azt állítva, hogy az alapügyben szóban forgó utazási csomagra vonatkozó szerződés felmondásának időpontjában a Covid19 terjedése nem minősült olyan körülménynek, amely lehetetlenné tette volna az érintett utazási csomag teljesítését.
- 18 E kérelmeket mind első fokon, mind a fellebbezési eljárásban elutasították, mivel az érintett litván bíróságok megítélése szerint az M. D. által hivatkozott körülmények semmilyen alapon nem minősíthetők a polgári törvénykönyv 6.750. cikke értelmében vett „*vis maiornak*”, amely fogalom a litván jogban a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdésében foglalt „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” fogalom végrehajtására szolgál. Egyrészt ugyanis M. D. úgy foglalta le az utazást, hogy akkor már rendelkezésre álltak a biztonsági intézkedések elfogadásával kapcsolatos információk, másrészt az alapügyben szóban forgó utazási csomagra vonatkozó szerződés felmondásának időpontjáig – amire csupán 17 nappal M. D. foglalását követően került sor – az utazáshoz kapcsolódó kockázat szintje nem változott.
- 19 Az M. D. által benyújtott felülvizsgálati kérelem alapján eljáró Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litvánia legfelsőbb bírósága), amely a kérdést előterjesztő bíróság, úgy véli, hogy az alapügyben felmerült jogvita eldöntése érdekében meg kell határozni, hogy milyen feltételek között hivatkozhat az utazó a Covid19-világjárvánnyal összefüggésben a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése szerinti „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” fennállására, valamint adott esetben azt, hogy miként viszonyul e fogalom a polgári törvénykönyv 6.750. cikke értelmében vett „*vis maior*” fogalmához.
- 20 Ennek keretében a kérdést előterjesztő bíróság először is azt kívánja megtudni, hogy hogy az indulási hely vagy a célállomás helye szerinti állam hatóságainak közzé kellett-e tenniük a nem szükséges utazások kerülésére vonatkozó, utazóknak szóló hivatalos figyelmeztetést, vagy hogy a célországot, ahová az érintett utazás irányul, „kockázatos térségben” lévőnek kellett-e minősíteniük. A kérdést előterjesztő bíróság hozzáteszi, hogy a jelen ügyben a litván külügyminisztérium 2020. március 12-én közzétett egy utazóknak szóló ajánlást, amelyben az utazások elhalasztását javasolta, valamint azt, hogy a következő hónapokban senki ne látogasson külföldre, ideértve az Egyesült Arab Emírségeket is, és ezen ajánlás közzétételére azért került sor, mert az Egészségügyi Világszervezet (WHO) a Covid19-járványt egy nappal korábban „világjárványnak” minősítette.
- 21 Másodszor, az előterjesztő bíróság abból az előfeltevésből indul ki, hogy a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése értelmében vett, az „utazási csomag teljesítését jelentős mértékben befolyásoló” „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” fennállásának megállapításához e

következményeknek az átlagos utazó számára az utazás tervezett időpontját, az érintett utazó számára elérhető konkrét adatokat, valamint a közzétett információkat figyelembe vevő „prognózison” alapuló értékelés alapján valószínűnek kell lenniük. E körben e bíróság arra keresi a választ, hogy az „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” csak akkor állapíthatók-e meg, ha azok az érintett utazási csomag teljesítését objektíve lehetetlenné tevő következményekkel járnak, vagy – mint amely megállapításra e bíróság maga is hajlik – akkor is, ha az utazási csomag biztonságos és kellemes körülmények közötti teljesítése megnehezül, adott esetben szubjektív tényezőkre, például az utazó egészségére tekintettel.

- 22 Harmadszor, az előterjesztő bíróság azt kérdezi, hogy az a tény, hogy az „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” az érintett utazási csomagra vonatkozó szerződés megkötését megelőzően bizonyos mértékig már felmerültek, vagy azokat legalábbis előre lehetett látni, kizáró oknak minősül-e az utazónak a szerződés díjmentes felmondásához való joga tekintetében.
- 23 Az előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy bár a litván külügyminisztérium már az alapügyben szóban forgó utazási csomagra vonatkozó szerződés megkötésének időpontját megelőzően, 2020. január 8-án kiadott egy ajánlást az Egyesült Arab Emírségekbe irányuló utazást tervező utazók számára, amelyben elővigyázatosságot javasolt, és a WHO január 30-án a Covid19-járványt „nemzetközi horderejű közegészségügyi-járványügyi szükséghelyzetnek” nyilvánította, e járvány alakulása és következményei nehezen voltak előre láthatók, a fertőzés dinamikája pedig az érintett utazás lefoglalásának és e szerződés felmondásának időpontja között nyilvánvalóan felgyorsult.
- 24 Ezzel kapcsolatban a kérdést előterjesztő bíróság jelzi, hogy M. D. arra hivatkozik, hogy 2020. február 26-án Litvániában a Covid19 jelentette fenyegetés miatt nemzeti veszélyhelyzetet hirdettek ki, valamint hogy másnap a sajtóban olyan információ jelent meg, amely szerint egy Egyesült Arab Emírségekben található szálloda vendégei körében Covid19-fertőzéseket azonosítottak.
- 25 Negyedszer, a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése szerint az utazási csomagra vonatkozó szerződés díjmentes felmondásához való, utazót megillető jog feltétele, hogy „a célállomás helyén vagy annak közvetlen közelében” elháríthatatlan és rendkívüli körülmények merüljenek fel. E bíróság tehát azt kívánja megtudni, hogy a jelen ügyben hivatkozott esemény jellegére tekintettel az említett kifejezés alá vonhatók-e olyan egyéb helyek is, mint például többek között az indulási hely, valamint az érintett utazás különböző állomásai az utazás megkezdésekor vagy a visszaúton.
- 26 E körülmények között a Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litvánia legfelsőbb bírósága) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:
- „1) Szükség van-e arra, hogy az indulás és/vagy az érkezés helye szerinti állam hatóságai a szükségtelen utazás kerülésére vonatkozó hivatalos figyelmeztetést adjanak ki, és/vagy a célországot (és esetlegesen az indulás helye szerinti országot) kockázatos térséghez tartozónak minősítsék, hogy az (EU) 2015/2302 irányelv 12. cikke (2) bekezdésének első mondata értelmében megállapítható legyen, hogy a célállomás helyén vagy annak közvetlen közelében elháríthatatlan és rendkívüli körülmények merültek fel?

- 2) Annak értékelése során, hogy a célállomás helyén vagy annak közvetlen közelében fennállnak-e elháríthatatlan és rendkívüli körülmények az utazási csomagra vonatkozó szerződés felmondásának időpontjában, és e körülmények jelentős mértékben befolyásolják-e az utazási csomag teljesítését: i. kizárólag objektív körülmények vehetők figyelembe, vagyis a csomag teljesítését jelentős mértékben befolyásoló hatás kizárólag objektív lehetetlenüléshez kapcsolódik, és azt úgy kell értelmezni, hogy kizárólag azokat az eseteket foglalja magában, amelyekben a szerződés teljesítése fizikai és jogi szempontból is lehetetlenül, vagy azokat az eseteket is magában foglalja, amelyekben a szerződés teljesítése nem lehetetlen, de (a jelen ügyben a Covid19-cel történő megfertőződéstől való megalapozott félelem miatt) bonyolulttá és/vagy gazdaságtalanná válik (az utazók biztonsága, az egészségüket és/vagy életüket veszélyeztető kockázat, a nyaralási célok elérhetősége szempontjából); ii. relevanciával bírnak az olyan szubjektív tényezők, mint például ha 14 év alatti gyermekekkel utazó felnőttekről van szó, illetve az utazó életkora vagy egészségi állapota okán magasabb kockázati csoportba való tartozás stb.? Jogosult-e az utazó az utazási csomagra vonatkozó szerződést felmondani, ha az átlagos utazó álláspontja szerint a világjárvány és az ahhoz kapcsolódó körülmények miatt a célállomásra történő oda-vissza utazás már nem biztonságos, kényelmetlen az utazó számára, vagy az egészségügyi kockázattól vagy veszélyes vírussal történő megfertőződéstől való megalapozott félelmet okoz?
- 3) Az a tény, hogy az utazó által hivatkozott körülmények az utazás foglalásának időpontjában már felmerültek, vagy bekövetkezésük legalábbis várható/valószínű volt, befolyásolja-e a szerződés díjmentes felmondásához való jogot (például úgy, hogy ez alapján megtagadják e jogot, vagy szigorúbb kritériumokat alkalmaznak az utazási csomag teljesítését hátrányosan befolyásoló hatás értékelése során stb.)? Az észszerű előreláthatóság követelményének a világjárvánnyal összefüggésben történő alkalmazása során figyelembe kell-e venni azt, hogy bár a WHO az [alapügyben szóban forgó] utazási csomagra vonatkozó szerződés megkötésének időpontjában már közzétett a vírus terjedésére vonatkozó tájékoztatást, a világjárvány lefolyását és következményeit aligha lehetett előre látni, nem léteztek a fertőzés kezelését és ellenőrzés alatt tartását szolgáló egyértelmű intézkedések, vagy nem állt rendelkezésre kellő mennyiségű adat a fertőzésre vonatkozóan, és a fertőzések számának az utazás foglalásának időpontja és a szerződés felmondásának időpontja közötti időszakban történő emelkedése nyilvánvaló volt?
- 4) Annak értékelése során, hogy a célállomás helyén vagy annak közvetlen közelében fennállnak-e elháríthatatlan és rendkívüli körülmények az utazási csomagra vonatkozó szerződés felmondásának időpontjában, és e körülmények jelentős mértékben befolyásolják-e az utazási csomag teljesítését, a »célállomás helye vagy annak közvetlen közelsége« fogalom kizárólag az érkezés helye szerinti államra vonatkozik, vagy – az elháríthatatlan és rendkívüli körülmények jellegére, vagyis a ragályos vírusos fertőzésre tekintettel – az indulás helye szerinti államra, valamint az oda-vissza utazás egyes állomásaira (átszállási helyekre, bizonyos közlekedési eszközökre stb.) is?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

- 27 Az előterjesztő bíróság első kérdésével lényegében azt kívánja megtudni, hogy a 2015/2302 irányelv 12. cikke (2) bekezdését a 3. cikke 12. pontjával összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy az utazás célállomásának helyén vagy annak közvetlen közelében felmerülő

„elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” megállapítása attól függ, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóságok közzétettek-e az érintett térségbe irányuló utazások kerülésére vonatkozó, utazóknak szóló hivatalos ajánlást vagy olyan hivatalos határozatot, amellyel e térséget „kockázatos térségnek” minősítették.

- 28 E tekintetben elsőként emlékeztetni kell arra, hogy a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „ha a célállomás helyén vagy annak közvetlen közelében olyan elháríthatatlan és rendkívüli körülmények merülnek fel, amelyek az utazási csomag teljesítését jelentős mértékben befolyásolják, vagy lényegesen befolyásolják az utasoknak a célállomásra való szállítást”, az utazási csomag megkezdését megelőzően az utazó lemondási díj fizetése nélkül jogosult felmondani az utazási csomagra vonatkozó szerződést, és így az említett csomag fejében befizetett teljes összeg visszafizetésére jogosult.
- 29 A 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése szerinti „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” fogalmát ezen irányelv 3. cikkének 12. pontja úgy határozza meg mint „az ilyen körülményekre hivatkozó fél által nem befolyásolható olyan helyzet, amelynek következményeit valamennyi ésszerű intézkedés megtétele esetén sem lehetett volna elhárítani”.
- 30 Az említett irányelv (31) preambulumbekkezdése tisztázza e fogalom jelentését azáltal, hogy kimondja, hogy „[e]z kiterjedhet például az emberi egészséget veszélyeztető jelentős kockázatokra, például az úti cél helyén terjedő súlyos betegségekre, továbbá a természeti katasztrófákra, például az árvizekre vagy a földrengésekre, illetve az olyan időjárási körülményekre, amelyek következtében lehetetlen az utazási csomagra vonatkozó szerződésben meghatározott módon biztonságosan elutazni a célállomásra”.
- 31 A 2015/2302 irányelv 3. cikkének 12. pontjával együttesen értelmezett 12. cikkének (2) bekezdéséből az irányelv (31) preambulumbekkezdésének fényében tehát kitűnik, hogy az utazási csomagra vonatkozó szerződés díjmentes felmondásához való, utazót megillető jog gyakorlásának egyedüli feltétele, hogy a célállomás helyén vagy annak közvetlen közelében olyan objektív körülmények merüljenek fel, amelyek képesek befolyásolni az érintett utazási csomag teljesítését.
- 32 Ezzel szemben meg kell állapítani, hogy e rendelkezésekből, a 2015/2302 irányelv (31) preambulumbekkezdéséből vagy ezen irányelv semmilyen egyéb rendelkezéséből nem lehet levezetni azt, hogy az e rendelkezés értelmében vett „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” bekövetkezésének megállapításához az szükséges, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóságok az érintett térségbe irányuló utazások kerülésére vonatkozó, utazóknak szóló hivatalos ajánlást vagy olyan hivatalos határozatot tegyenek közzé, amellyel e térséget „kockázatos térségnek” minősítették.
- 33 Egy ilyen követelmény ugyanis ellentmondásban állna az ilyen ajánlások vagy határozatok elfogadásának jellegével és magával az alapjával is, mivel főszabály szerint a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése szerinti „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” fogalma alá vonható, egészségügyi vagy egyéb kockázatok keletkeztető objektív körülmények fennállása éppen hogy az előfeltételét képezi ezen ajánlásoknak vagy határozatoknak, amelyek a nyilvánosság tájékoztatása céljából hivatkoznak e körülményekre.

- 34 Egyébiránt emlékeztetni kell arra, hogy – amint az az irányelv (5) preambulumbekzdéséből kitűnik – a 2015/2302 irányelv arra irányul, hogy a valódi fogyasztói belső piac megteremtése érdekében összehangolja az utazási csomagokra vonatkozó szerződésekből fakadó jogokat és kötelezettségeket.
- 35 Márpedig amint arra indítványának 35. pontjában a főtanácsnok is rámutatott, a jelen ítélet 27. pontjában foglaltakhoz hasonló jellegű ajánlás vagy határozat elfogadásának feltételei nem azonosak az egyes tagállamokban, aminek következtében arra tagállamonként eltérő változat szerint kerülhet sor. Így a 2015/2302 irányelv 12. cikke (2) bekezdésének olyan értelmezése, amely szerint az e rendelkezés értelmében vett „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” felmerülésének megállapítása ilyen ajánlások vagy határozatok elfogadásától függ, veszélyeztetheti ezen irányelv harmonizációra irányuló céljának megvalósítását.
- 36 Következésképpen ezen ajánlások vagy határozatok léte nem minősülhet olyan követelménynek, amely szükséges lenne a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése értelmében vett „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” felmerülésére vonatkozó feltétel teljesülésének megállapításához.
- 37 Másodsorban hangsúlyozni kell, hogy bár az említett ajánlások és határozatok jellegüknél fogva jelentős bizonyító erővel rendelkezhetnek a tekintetben, hogy az azokban említett országokban valóban felmerültek ilyen körülmények, valamint az ezekből fakadó, az érintett utazási csomag teljesítését befolyásoló következmények, ugyanakkor az ilyen ajánlásoknak és határozatoknak nem tulajdonítható olyan fokú bizonyító erő, hogy pusztán a hiányuk alapján ki lehetne zárni az említett körülmények felmerülésének megállapítását.
- 38 Kétségtelen, hogy mivel a 2015/2302 irányelv nem tartalmaz az ezen irányelv 12. cikkének (2) bekezdése értelmében vett „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” felmerülésére vonatkozó bizonyítási módra vonatkozó rendelkezéseket, az eljárási autonómia elve alapján – az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartására is figyelemmel – az egyes tagállamok belső jogrendjébe tartozik a bizonyításfelvétel módjainak, a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróság által elfogadható bizonyítási eszközöknek és a hozzá benyújtott bizonyítékok bizonyító erejének az e bíróság általi értékelését szabályozó elveknek, valamint a bizonyítás megkövetelt szintjének a meghatározása (lásd ebben az értelemben: 2017. június 21-i W és társai ítélet, C-621/15, EU:C:2017:484, 25. pont).
- 39 Mindazonáltal ami konkrétan a tényleges érvényesülés elvét illeti, az a jogalanyok uniós jogból eredő jogai védelmének biztosítását célzó jogorvoslat eljárási szabályait illetően megköveteli, hogy ezek a szabályok nem tehetik gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézé az uniós jogrend által biztosított jogok érvényesítését (2017. június 21-i W és társai ítélet, C-621/15, EU:C:2017:484, 26. pont).
- 40 Márpedig annak megkövetelése, hogy a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdésében foglalt joggal élni kívánó utazó az e célból hivatkozott körülmények tényleges felmerülésének bizonyítása érdekében erre vonatkozó hivatalos ajánlások vagy határozatok elfogadását igazolja, alkalmas arra, hogy ellehetetlenítse e jog gyakorlását, mivel ilyen körülmények bármely hivatalos ajánlás vagy határozat elfogadásától függetlenül fennállhatnak.
- 41 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság által szolgáltatott magyarázatokból kitűnik, hogy az alapügyben szóban forgó utazási csomagra vonatkozó szerződés M. D. általi felmondásának időpontjában létező hivatalos közlemények, vagyis a Covid19 terjedését „nemzetközi horderejű

közegészségügyi-járványügyi szükséghelyzetnek” minősítő, 2020. január 30-i WHO-közlemény, a Litvániában február 26-án kihirdetett veszélyhelyzet, valamint az, hogy másnap a litván sajtó az Egyesült Arab Emírségekben észlelt több Covid19-fertőzést tett említést, amellett, hogy általában véve – és az Egyesült Arab Emírségek tekintetében különösen – magasabb egészségügyi kockázatra utaló jeleknek minősülnek, nem mentek el odáig, hogy kifejezetten az Egyesült Arab Emírségekbe irányuló utazás kerülését javasolják az utazók számára.

- 42 Mindazonáltal, amint az a jelen ítélet 36. és 40. pontjából kitűnik, nem lehet csupán önmagában e körülmény alapján elvetni azt a feltevést, amely szerint M. D. jogszerűen hivatkozhatott a Covid19 terjedésére mint a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése értelmében vett „elháríthatatlan és rendkívüli körülményre”.
- 43 Ezenkívül a Bíróság megállapította, hogy a Covid19-világjárványhoz hasonló globális egészségügyi válságot önmagában úgy kell tekinteni, mint amely e fogalom alá tartozhat (2023. június 8-i UFC – Que choisir és CLCV ítélet, C-407/21, EU:C:2023:449, 45. pont).
- 44 A fentiek összességére tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2015/2302 irányelv 12. cikke (2) bekezdését a 3. cikke 12. pontjával összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy az utazás célállomásának helyén vagy annak közvetlen közelében felmerülő, e rendelkezések szerinti „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” megállapítása nem függ attól, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóságok közzétettek-e az érintett térségbe irányuló utazások kerülésére vonatkozó, utazóknak szóló hivatalos ajánlást vagy olyan hivatalos határozatot, amellyel e térséget „kockázatos térségnek” minősítették.

A második kérdésről

- 45 Előzetesen meg kell állapítani, hogy az előterjesztő bíróság a második kérdésében utal arra, hogy annak értékelése során, hogy a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése értelmében vett „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” felmerülése nyomán az utazási csomag teljesíthető-e, esetlegesen figyelembe lehet venni ezen utazási csomag „gazdaságosságát” is az „utazók biztonsága, az egészségüket és/vagy életüket veszélyeztető kockázat, a nyaralási célok elérhetősége szempontjából”. Sem e kérdés megfogalmazásából, sem az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásából nem tűnik ki azonban, hogy M. D. e szempontra kívánt hivatkozni.
- 46 Ennélfogva meg kell állapítani, hogy az előterjesztő bíróság második kérdésével egyrészt lényegében arra keresi a választ, hogy a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az „olyan elháríthatatlan és rendkívüli körülmények [...], amelyek az utazási csomag teljesítését jelentős mértékben befolyásolják, vagy lényegesen befolyásolják az utasoknak [az érintett utazás] célállomás[á]ra való szállítását” fogalom csak azokra a körülményekre terjed ki, amelyek ezen utazási csomag teljesítését lehetetlenné teszik, vagy azokra a körülményekre is, amelyek a teljesítést ugyan nem akadályozzák, de azzal járnak, hogy az említett utazási csomag teljesítésére nem kerülhet sor úgy, hogy az érintett utazók ne lennének kitéve az egészségüket és biztonságukat fenyegető kockázatoknak, figyelembe véve adott esetben az ezen utazók egyéni helyzetével kapcsolatos személyes tényezőket is.
- 47 A kérdést előterjesztő bíróság másrészt azt kérdezi, hogy az ilyen következmények értékelését az érintett utazási csomagra vonatkozó szerződés felmondásának időpontját alapul véve, és a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos utazó nézőpontjából kell-e elvégezni.

- 48 Elsőként, a jelen ítélet 46. pontjában hivatkozott kérdést illetően meg kell állapítani, hogy magából a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdésében használt, „az utazási csomag teljesítését jelentős mértékben befolyásolják, vagy lényegesen befolyásolják az utasoknak a célállomásra való szállítást” megfogalmazásból is az következik, hogy e rendelkezés nem köti az utazási csomagra vonatkozó szerződés díjmentes felmondásához való jogot ahhoz a feltételhez, hogy az érintett utazási csomag teljesítését vagy az utasoknak a célállomásra való szállítást objektíve lehetetlenné tevő körülmények merüljenek fel. Ellenkezőleg, az általános nyelvhasználatban elfogadott szokásos jelentésük szerint e szavak jelentése egyértelműen tágabb, és e jelentésbe nemcsak azok a következmények tartoznak bele, amelyek már magát az utazási csomag teljesítésének a lehetőségét is kizárják, hanem azok is, amelyek jelentősen kihatnak az említett utazási csomag teljesítésének feltételeire.
- 49 Amint arra a Bizottság helyesen rámutat, a 2015/2302 irányelv (31) preambulumbekkezdése alátámasztja ezt az értelmezést annyiban, amennyiben az – azon helyzetek szemléltetése érdekében, amelyek ezen irányelv 12. cikke (2) bekezdésének hatálya alá tartozhatnak – olyan eseményeket sorol fel, mint a terrorizmus, valamint az emberi egészséget veszélyeztető jelentős kockázatok, amelyek objektíve kockázatot jelenthetnek az utazók biztonságára, ugyanakkor azonban nem eredményezik az érintett utazási csomag teljesítésének teljes lehetetlenségét.
- 50 Ez az értelmezés másfelől ez utóbbi rendelkezés kontextusával is összhangban áll. A 2015/2302 irányelv 13. cikkének (6) bekezdése ugyanis feljogosítja az utazókat arra, hogy az utazási csomagra vonatkozó szerződést a teljesítés során díjmentesen felmondják, amennyiben a nem szerződészerű teljesítés „lényegesen befolyásolja” ezen utazási csomag teljesítését, és az utazásszervező azt nem orvosolja az utazó által megszabott észszerű határidőn belül. Ezen irányelv 3. cikkének 13. pontja alapján a „nem szerződészerű teljesítés” fogalma az utazási csomagot alkotó utazási szolgáltatások teljesítése elmulasztását vagy hibás teljesítését jelenti, és a nem szerződészerű teljesítés megállapítása egyébként objektív abban az értelemben, hogy az mindössze az érintett utazó utazási csomagjában szereplő szolgáltatások és az utazónak ténylegesen nyújtott szolgáltatások összehasonlítását követeli meg (2023. január 12-i FTI Touristik [Utazási csomag a Kanári-szigetekre] ítélet, C-396/21, EU:C:2023:10, 22. pont).
- 51 Ennélfogva, bár az utazási csomag folyamatban lévő teljesítését érintő nem szerződészerű teljesítések közül nem mindegyik igazolhatja a kapcsolódó utazási szerződés díjmentes felmondását, ugyanakkor az ezen utazási csomag nem megfelelő teljesítésében álló nem szerződészerű teljesítés mégis kellően megalapozhat egy ilyen felmondást, amennyiben e nem szerződészerű teljesítés a 2015/2302 irányelv 13. cikke (6) bekezdésének megfelelően „lényegesen befolyásolja” az említett utazási csomag teljesítését.
- 52 Ugyanígy lehetséges az érintett utazási csomag teljesítését objektíve nem ellehetetlenítő elháríthatatlan és rendkívüli körülményekre tekintettel felmondani az érintett utazási csomagra vonatkozó szerződést a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése alapján, amennyiben az említett körülmények ezen irányelv 12. cikkének (2) bekezdése értelmében „az utazási csomag teljesítését jelentős mértékben befolyásolják, vagy lényegesen befolyásolják az utasoknak a célállomásra való szállítást”.
- 53 Következésképpen az olyan egészségügyi válsághelyzet, mint a Covid19 terjedése, az emberi egészségre jelentett súlyos kockázatra tekintettel úgy tekinthető, hogy a 2015/2302 irányelv 12. cikke (2) bekezdésének első mondata értelmében „az utazási csomag teljesítését jelentős

mértékben befolyásolj[a], vagy lényegesen befolyásolj[a] az utasoknak a célállomásra való szállítását”, függetlenül attól, hogy az nem feltétlenül olyan jellegű, amely a teljesítést objektíve lehetetlenné teszi.

- 54 Ami közelebbről azt illeti, hogy mennyiben lehet jelentősége az ilyen következmények fennállására vonatkozó feltétel értékelése szempontjából az utazók egyéni helyzetével kapcsolatos személyes tényezőknek, például annak, hogy az utazó kisgyermekkel utazik, vagy magasabb kockázati csoporthoz tartozik, hangsúlyozni kell, hogy e következményeket objektív módon kell megállapítani, ugyanúgy, mint az azokat kiváltó, a jelen ítélet 31. pontjában említett körülményeket.
- 55 Mindemellett semmi nem enged arra következtetni a 2015/2302 irányelv 12. cikke (2) bekezdésének szövegében, hogy a jelen ítélet előző pontjában említettekhez hasonló személyes tényezőket figyelmen kívül kellene hagyni ezen értékelés során, amennyiben azok objektív jellegűek.
- 56 Az ilyen tényezők ugyanis kihathatnak arra, hogy milyen súlyosak lesznek az utazó által hivatkozott elháríthatatlan és rendkívüli körülményekből eredő következmények, és ezáltal arra, hogy lehetséges-e az érintett utazási csomag megfelelő feltételek mellett történő teljesítése úgy, ahogyan arról az utazási csomag szervezője és ezen utazó megállapodott. Ami e tekintetben különösen a Covid19 terjedéséhez hasonló egészségügyi válsághelyzetet illeti, az az említett utazási csomag teljesítésére vonatkozóan különböző következményekkel járhat attól függően például, hogy milyen az érintett utazók egészségi állapota.
- 57 Ez nem teszi kétségesé azt, hogy a személyes tényezők önmagukban nem képesek igazolni az érintett utazó utazási csomagra vonatkozó szerződés díjmentes felmondásához való jogának a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdésén alapuló gyakorlását annyiban, amennyiben e tényezők kizárólag akkor relevánsak, ha képesek befolyásolni azon következmények értékelését, amelyek objektíve az e rendelkezés szerinti „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” felmerüléséhez kapcsolódnak.
- 58 Az említett rendelkezés kontextusa és a 2015/2302 irányelv célja alátámasztja a jelen ítélet 54–57. pontjában kifejtett értelmezést.
- 59 Ami ugyanis egyrészt a 2015/2302 irányelv 12. cikke (2) bekezdésének kontextusát illeti, ezen irányelv 5. cikke (1) bekezdése a) pontjának viii. alpontjából az következik, hogy ezen irányelv kifejezetten figyelembe veszi, hogy az utazókat tájékoztatni kell többek között arról, hogy az érintett utazási csomag megfelel-e a csökkent mozgásképességű személyek számára. Márpedig az ilyen utazási csomag teljesítésére vonatkozó, e 12. cikk (2) bekezdése értelmében vett „elháríthatatlan és rendkívüli körülményből” fakadó következmények elemzése során nem lehet elvonatkoztatni e személyek azon egyéni szükségleteitől, amelyeknek ez az utazási csomag éppen megfelel.
- 60 Ezzel összefüggésben a 2015/2302 irányelv (25) preambulumbekkezdése rögzíti, hogy a szükséges információkról az utazónak nyújtott tájékoztatás során az érintett kereskedőnek figyelmet kell fordítania az életkoruk vagy testi fogyatékoságuk miatt különösen kiszolgáltatott utazók azon sajátos igényeire, amelyeket e kereskedő észszerűen előre láthat.

- 61 Ami másrészt a 2015/2302 irányelv célját illeti, az az irányelv 1. cikke alapján többek között a fogyasztók magas szintű védelmének biztosítására irányul, mivel az utazási csomagokat vagy utazási szolgáltatásegyütteseket vásárló utazók többsége az uniós fogyasztói jog értelmében vett fogyasztó, amint azt ezen irányelv (7) preambulumbekzdése rögzíti. Ezzel kapcsolatban, amint arra lényegében indítványának 44. és 45. pontjában a főtanácsnok is rámutatott, az említett irányelv védelmi célja azokra az utazókra is kiterjed, akik sérülékenyebb helyzetben vannak.
- 62 Következésképpen az érintett utazó egyéni helyzetével kapcsolatos személyes tényezőket figyelembe lehet venni annak megállapítása érdekében, hogy teljesül-e az a feltétel, amely szerint az ezen utazó által hivatkozott elháríthatatlan és rendkívüli körülmények az érintett utazási csomag teljesítését jelentős mértékben befolyásolják, vagy lényegesen befolyásolják az utasoknak a célállomásra való szállítását.
- 63 Másodsorban, ami azt a kérdést illeti, hogy e következmények jelentőségének értékelését az érintett utazási csomagra vonatkozó szerződés felmondásának időpontját alapul véve, és a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos utazó nézőpontjából kell-e elvégezni, meg kell állapítani egyrészt, hogy ez a kérdés azon az előfeltevésen alapul, hogy az az utazó, aki a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése alapján az ilyen szerződés díjmentes felmondásához való jogát kívánja gyakorolni, ezt az értékelést egy „prognózisra” alapítja abban az értelemben, hogy az érintett utazási csomag teljesítését jelentős mértékben befolyásoló következményeknek e szerződés felmondásának időpontjában ezen utazó számára valószínűnek kell lenniük.
- 64 Ezen előfeltevést illetően e rendelkezés szövegéből az következik, hogy az utazási csomagra vonatkozó szerződés díjmentes felmondásához való jogot mindenképpen „az utazási csomag megkezdését megelőzően” kell gyakorolni.
- 65 Mivel e jog gyakorlásának feltétele, hogy „a célállomás helyén vagy annak közvetlen közelében olyan elháríthatatlan és rendkívüli körülmények merül[je]nek fel, amelyek az utazási csomag teljesítését jelentős mértékben befolyásolják, vagy lényegesen befolyásolják az utasoknak a célállomásra való szállítását”, e feltételnek szükségképpen teljesülnie kell az ilyen felmondás időpontjában, vagyis „az utazási csomag megkezdését megelőzően”.
- 66 Így annak értékeléséhez, hogy az említett feltétel teljesült-e, időbeli szempontból az érintett utazási csomagra vonatkozó szerződés felmondásának időpontját kell alapul venni. Márpedig, mivel e következmények véglegesen csak az utazási csomag teljesítése során mutatkoznak meg, azok értékelése szükségszerűen jövőre vonatkozó jelleget ölt.
- 67 Ebből az következik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság előfeltevéssel összhangban az ilyen értékelésnek „prognózisra” kell alapulnia a tekintetben, hogy mennyire valószínű, hogy az érintett utazó által hivatkozott elháríthatatlan és rendkívüli körülmények jelentős mértékben befolyásolni fogják az utazási csomag teljesítését, úgy, hogy e körülményeknek egyébként ezen utazási csomag felmondásának időpontjában már be kellett következniük.
- 68 Másrészt meg kell állapítani, hogy a 2015/2302 irányelv rendelkezései nem rögzítik, hogy e következmények valószínűségének és jelentőségének értékelésekor a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos utazó nézőpontját vagy bármely más nézőpontot kell-e alapul venni.

- 69 Mindemellett az említett következmények jelen ítélet 54. pontjában kifejtett objektív jellegének megfelelően az érintett utazó nem támaszkodhat tisztán szubjektív értékelésekre vagy félelmekre, amikor az utazási csomagra vonatkozó szerződésének díjmentes felmondásához való jogával kíván élni.
- 70 Ezenkívül, amint azt lényegében a főtanácsnok is megjegyezte indítványának 52. pontjában, a 2015/2302 irányelv 12. cikke (2) bekezdésének kifejezetten az a célja, hogy elháríthatatlan és rendkívüli körülmények felmerülése esetén az érintett utazó számára elismerje az utazót magát megillető felmondási jogot, amely független attól, amellyel az érintett utazásszervező ezen irányelv 12. cikkének (3) bekezdése alapján rendelkezik. Ennélfogva az utazótól nem várható el, hogy kizárólag az utazásszervező értékelésére támaszkodjon az érintett utazás teljesítésének megvalósíthatóságát illetően.
- 71 Ezzel szemben ahhoz, hogy az említett utazó eredményesen hivatkozhasson a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdésében foglalt felmondási jogára, és hogy e rendelkezés ily módon megfelelhessen ezen irányelv sajátos céljának a jelen ítélet 61. pontjában felidézett általánosabb fogyasztóvédelmi célkitűzésével összefüggésben értelmezve, meg kell állapítani, hogy az e rendelkezések szerinti következmények valószínűségének és jelentőségének értékelését a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos utazó nézőpontjából kell elvégezni, hasonlóan az uniós jog fogyasztóvédelemhez kapcsolódó más területein elfogadott kritériumhoz (lásd ebben az értelemben: 2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet, C-125/18, EU:C:2020:138, 51. pont).
- 72 A fentiek összességére tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az „olyan elháríthatatlan és rendkívüli körülmények [...], amelyek az utazási csomag teljesítését jelentős mértékben befolyásolják, vagy lényegesen befolyásolják az utasoknak [az érintett utazás] célállomás[á]ra való szállítását” fogalom nem csupán azokra a körülményekre terjed ki, amelyek ezen utazási csomag teljesítését lehetetlenné teszik, hanem azokra a körülményekre is, amelyek a teljesítést ugyan nem akadályozzák, de azzal járnak, hogy az említett utazási csomag teljesítésére nem kerülhet sor úgy, hogy az érintett utazók ne lennének kitéve az egészségüket és biztonságukat fenyegető kockázatoknak, figyelembe véve adott esetben az ezen utazók egyéni helyzetével kapcsolatos személyes tényezőket is. Az ilyen következmények értékelését az érintett utazási csomagra vonatkozó szerződés felmondásának időpontját alapul véve, és a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos utazó nézőpontjából kell elvégezni.

A harmadik kérdésről

- 73 Harmadik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni, hogy a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az utazó hivatkozhat az e rendelkezés értelmében vett „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” címén olyan helyzetre, amely az utazási csomagra vonatkozó szerződés megkötésének időpontjában az érintett utazó számára már ismert vagy előre látható volt, figyelembe véve adott esetben e helyzet változó jellegét.
- 74 E tekintetben kétségtelenül igaz, hogy sem a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése, sem ezen irányelv 3. cikkének az „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” fogalmát meghatározó 12. pontja nem utal kifejezetten olyan követelményre, amely szerint az e címen hivatkozott helyzetnek az érintett utazási csomagra vonatkozó szerződés megkötésének időpontjában előre nem láthatónak és – *a fortiori* – nemlétezőnek kell lennie. Mindazonáltal az „elháríthatatlan és

rendkívüli” kifejezés önmagában is mintha azt jelezné, hogy e fogalom csak olyan helyzetekre vonatkozik, amelyek egyrészt ebben az időpontban nem léteztek, másrészt nem voltak előre láthatók.

- 75 Egy létező helyzet ugyanis jellegénél fogva nem minősülhet „elháríthatatlannak”, még akkor sem, ha megvalósulása előtt még az lehetett. Ezenkívül egy hipotetikus helyzet nem minősíthető „rendkívülinek” onnantól, hogy az előre látható.
- 76 Hasonlóképpen, mivel a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése biztosítja az utazók számára azt a jogot, hogy az utazási csomagra vonatkozó szerződésüket díjmentesen felmondják, ha az e rendelkezésben foglalt körülmények bekövetkeznek, meg kell állapítani, hogy e körülményeknek e szerződés megkötését követően kell felmerülniük.
- 77 A 2015/2302 irányelv (30) preambulumbekkezdése kimondja továbbá, hogy „[m]ivel az utazási csomagokat gyakran hosszú idővel a teljesítésük előtt vásárolják meg, előre nem látható események következhetnek be”, az irányelv (31) preambulumbekkezdése pedig hozzáteszi, hogy „[s]zükséges, hogy az utazók az utazási csomag megkezdése előtt bármikor felmondhassák az utazási csomagra vonatkozó szerződést”. Úgy tűnik tehát, hogy az érintett utazó felmondási joga a körülmények előre nem látható megváltozásával áll összefüggésben.
- 78 Végül, ez az értelmezés összhangban van a 2015/2302 irányelv fogyasztóvédelmi célkitűzésével is. E célkitűzés ugyanis nem követeli meg, hogy az utazókat megvédjék az olyan kockázatokkal szemben, amelyek az utazási csomagra vonatkozó szerződés megkötésének időpontjában már ismertek vagy előre láthatók voltak a számukra, és amelyeket így utazásukra vonatkozóan elfogadtak.
- 79 Így az olyan körülmények, amelyek az utazási csomagra vonatkozó szerződés megkötésének időpontjában az érintett utazó számára már ismertek vagy előre láthatók voltak, nem alapozhatják meg az ilyen szerződés díjmentes felmondásához való, a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdésében foglalt felmondási jog gyakorlását.
- 80 Ami az érintett utazási csomagra vonatkozó szerződés megkötésének időpontjában létező vagy előre látható, de nagymértékben alakuló helyzet ebben az összefüggésben történő értékelését illeti, rögzíteni kell, hogy nem zárható ki, hogy az ilyen helyzet e szerződés megkötését követően olyan érzékelhető változásokon ment keresztül, hogy már eltér attól, amelyről az említett szerződés megkötésekor az érintett utazónak tudomása volt, vagy amelyet észszerűen előre láthatott, amint arra a főtanácsnok indítványának 62. pontjában szintén rámutatott.
- 81 Ilyen esetben e változások olyan új ténybeli helyzetet idézhetnek elő, amely maga már megfeleltethető a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése értelmében vett „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” fogalom definíciójának.
- 82 Ily módon a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy egy szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos utazó nézőpontjából értékelje, hogy azon egészségügyi kockázat szintje, amelyre tekintettel M. D. 2020. február 27-én felmondta az utazási csomagra vonatkozó szerződését, érzékelhetően magasabb lett-e az e szerződés megkötésének időpontjában, azaz február 10-én fennálló vagy előre látható kockázathoz képest.

83 A fentiek összességére tekintettel a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az utazó nem hivatkozhat az e rendelkezés értelmében vett „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” címén olyan helyzetre, amely az utazási csomagra vonatkozó szerződés megkötésének időpontjában az érintett utazó számára már ismert vagy előre látható volt, ez azonban nem érinti azt a lehetőséget, hogy – figyelemmel e helyzet változó jellegére – az említett helyzet a szerződés megkötését követően olyan érzékelhető változásokon ment keresztül, amelyek olyan új helyzetet idézhetnek elő, amely maga már megfelelhet az említett rendelkezés értelmében vett „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” fogalom definíciójának.

A negyedik kérdéstről

84 Az előterjesztő bíróság negyedik kérdésével a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdésében szereplő, „a célállomás helyén vagy annak közvetlen közelében” felmerülő körülmények kifejezés jelentésére, és különösen arra keresi a választ, hogy e kifejezés kiterjedhet-e az indulási helyre és/vagy más helyekre is, tekintettel a hivatkozott esemény jellegére, a jelen ügyben nevezetesen a Covid19 globális szintű terjedésére.

85 A kérdést előterjesztő bíróság által szolgáltatott, és különösen a jelen ítélet 41. pontjában bemutatott magyarázatokból kitűnik, hogy e bíróság elfogadottnak tekinti, hogy az alapügyben szóban forgó utazási csomagra vonatkozó szerződés felmondásának időpontjában a Covid19 terjedése elérte többek között az Egyesült Arab Emírségeket, vagyis az érintett utazás célállomását. Ennélfogva, feltéve, hogy a kérdést előterjesztő bíróság az első és harmadik kérdésben szereplő értelmezési szempontokra tekintettel úgy tekinti, hogy a Covid19 terjedése a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése értelmében vett „elháríthatatlan és rendkívüli körülménynek” minősül, az alapeljárás szempontjából nem vitatott, hogy az éppen a „célállomáson” merült fel.

86 Egyébiránt a Bíróság megállapította, hogy ha valamely súlyos betegségnek a szóban forgó célállomáson való terjedése az e rendelkezés szerinti „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” fogalom alá tartozhat, ennek még inkább így kell lennie valamely súlyos betegség világszinten történő terjedése esetén, mivel e betegség hatásai e helyet is érintik (2023. június 8-i UFC – Que choisir és CLCV ítélet, C-407/21, EU:C:2023:449, 48. pont).

87 Így az alapügy elbírálása nem függ attól, hogy a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése szerinti „a célállomás helyén vagy annak közvetlen közelében” felmerülő körülmények fogalma kiterjed-e az utazás célállomásától eltérő helyen, például többek között az indulási helyen felmerülő körülményekre is.

88 Márpedig az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a nemzeti bíróságok és a Bíróság között az EUMSZ 267. cikkel bevezetett együttműködési eljárás keretében a Bíróság feladata, hogy a nemzeti bíróságnak az előtte folyamatban lévő ügy eldöntéséhez hasznos választ adjon. Ennek érdekében a Bíróságnak adott esetben át kell fogalmaznia a feltett kérdéseket (2020. július 16-i Caixabank és Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ítélet, C-224/19 és C-259/19, EU:C:2020:578, 46. pont).

89 E körülmények között meg kell állapítani, hogy negyedik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy annak meghatározásához, hogy a célállomás helyén vagy annak közvetlen közelében felmerülő elháríthatatlan és rendkívüli körülmények „az utazási csomag teljesítését

jelentős mértékben befolyásolják, vagy lényegesen befolyásolják az utasoknak a célállomásra való szállítását”, figyelembe vehetők az indulási helyen, valamint az érintett utazás megkezdéséhez és a visszaúthoz kapcsolódó különböző helyeken bekövetkező következmények is.

- 90 Amint az a 2015/2302 irányelv 12. cikke (2) bekezdésének az irányelv (31) preambulumbekzdésével együttesen értelmezett szövegéből kitűnik, e rendelkezés megköveteli, hogy a hivatkozott elháríthatatlan és rendkívüli körülményeknek többek között a tervezett célállomás helyén vagy annak közvetlen közelében kell felmerülniük, és így jelentős következményekkel kell járniuk az érintett utazási csomag teljesítésére nézve (lásd ebben az értelemben: 2023. június 8-i UFC – Que choisir és CLCV ítélet, C-407/21, EU:C:2023:449, 47. pont).
- 91 Ezzel szemben, habár e következmények főszabály szerint különösen a célállomás helyén vagy annak közvetlen közelében jelentkeznek, megállapítható, hogy az említett rendelkezés nem tartalmaz semmilyen földrajzi korlátozást azon helyet illetően, ahol az ilyen körülmények által kiváltott említett következményeknek be kell következniük ahhoz, hogy azokat figyelembe lehessen venni.
- 92 Ezenkívül az utazási csomag részét képező utazási szolgáltatások magukban foglalhatják többek között az utazók szállítását, amely esetben az érintett utazási csomagra vonatkozó szerződésnek a 2015/2302 irányelv 5. cikke (1) bekezdése a) pontjának ii. alpontja értelmében rögzítenie kell a szállítóeszközöket, azok jellemzőit és kategóriáit, az indulás és az érkezés helyét, napját és idejét, közbenső megállókat időtartamát és helyét, valamint a közlekedési csatlakozásokat.
- 93 Ebből következik, hogy ha az elháríthatatlan és rendkívüli körülmények által okozott következmények a célállomás helyén túl, azon kívül is jelentkeznek, és elérik az indulás vagy a visszautazás helyét, illetve az utazás közbenső megállóinak helyét és a közlekedési csatlakozásokat, akkor e következmények kihathatnak az érintett utazási csomag teljesítésére, és ezért azokat a 2015/2302 irányelv 12. cikke (2) bekezdésének alkalmazása során figyelembe kell venni.
- 94 E tekintetben, amint arra a főtanácsnok indítványának 71. pontjában rámutatott, lehetséges többek között, hogy az indulási helyen intézkedéseket hoznak a célállomáson felmerülő körülmények miatt, például hogy az indulási helyen korlátozásokat alkalmaznak a visszatérő utazókkal szemben, amely intézkedésekre így kiterjedhet az érintett utazási csomagra vonatkozó szerződés teljesítését jelentős mértékben befolyásoló következmények értékelése.
- 95 A fentiek összességére tekintettel a negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy annak meghatározásához, hogy a célállomás helyén vagy annak közvetlen közelében felmerülő elháríthatatlan és rendkívüli körülmények „az utazási csomag teljesítését jelentős mértékben befolyásolják, vagy lényegesen befolyásolják az utasoknak a célállomásra való szállítását”, figyelembe vehetők az indulási helyen, valamint az érintett utazás megkezdéséhez és a visszaúthoz kapcsolódó különböző helyeken bekövetkező következmények is, amennyiben azok kihatnak ezen utazási csomag teljesítésére.

A költségekről

- 96 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

- 1) **Az utazási csomagokról és az utazási szolgáltatásegyüttesekről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, továbbá a 90/314/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2015. november 25-i (EU) 2015/2302 európai parlamenti és tanácsi irányelv 12. cikke (2) bekezdését a 3. cikke 12. pontjával összefüggésben**

a következőképpen kell értelmezni:

az utazás célállomásának helyén vagy annak közvetlen közelében felmerülő, e rendelkezések szerinti „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” megállapítása nem függ attól, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóságok közzétettek-e az érintett térségbe irányuló utazások kerülésére vonatkozó, utazóknak szóló hivatalos ajánlást vagy olyan hivatalos határozatot, amellyel e térséget „kockázatos térségnek” minősítették.

- 2) **A 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdését**

a következőképpen kell értelmezni:

az „olyan elháríthatatlan és rendkívüli körülmények [...], amelyek az utazási csomag teljesítését jelentős mértékben befolyásolják, vagy lényegesen befolyásolják az utasoknak [az érintett utazás] célállomás[á]ra való szállítását” fogalom nem csupán azokra a körülményekre terjed ki, amelyek ezen utazási csomag teljesítését lehetetlenné teszik, hanem azokra a körülményekre is, amelyek a teljesítést ugyan nem akadályozzák, de azzal járnak, hogy az említett utazási csomag teljesítésére nem kerülhet sor úgy, hogy az érintett utazók ne lennének kitéve az egészségüket és biztonságukat fenyegető kockázatoknak, figyelembe véve adott esetben az ezen utazók egyéni helyzetével kapcsolatos személyes tényezőket is. Az ilyen következmények értékelését az érintett utazási csomagra vonatkozó szerződés felmondásának időpontját alapul véve, és a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos utazó nézőpontjából kell elvégezni.

- 3) **A 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdését**

a következőképpen kell értelmezni:

az utazó nem hivatkozhat az e rendelkezés értelmében vett „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” címén olyan helyzetre, amely az utazási csomagra vonatkozó szerződés megkötésének időpontjában az érintett utazó számára már ismert vagy előre látható volt, ez azonban nem érinti azt a lehetőséget, hogy – figyelemmel e helyzet változó jellegére – az említett helyzet a szerződés megkötését követően olyan érzékelhető változásokon ment keresztül, amelyek olyan új helyzetet idézhetnek elő,

amely maga már megfelelhet az említett rendelkezés értelmében vett „elháríthatatlan és rendkívüli körülmények” fogalom definíciójának.

4) A 2015/2302 irányelv 12. cikkének (2) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

annak meghatározásához, hogy a célállomás helyén vagy annak közvetlen közelében felmerülő elháríthatatlan és rendkívüli körülmények „az utazási csomag teljesítését jelentős mértékben befolyásolják, vagy lényegesen befolyásolják az utasoknak a célállomásra való szállítását”, figyelembe vehetők az indulási helyen, valamint az érintett utazás megkezdéséhez és a visszaúthoz kapcsolódó különböző helyeken bekövetkező következmények is, amennyiben azok kihatnak ezen utazási csomag teljesítésére.

Aláírások